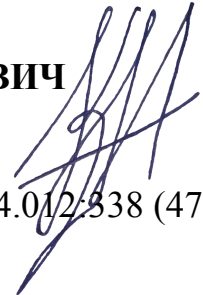

Міністерство освіти і науки України
Одеська національна академія харчових технологій

САЛЮК-КРАВЧЕНКО ОЛЕКСАНДР ОЛЕКСІЙОВИЧ

УДК: 334.012/338 (477)

**РЕГУЛЮВАННЯ КОРПОРАТИВНИХ ВІДНОСИН СУБ'ЄКТІВ
ГОСПОДАРЮВАННЯ В УМОВАХ ДИНАМІЧНОГО
МАКРОЕКОНОМІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА**

08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Одеса – 2018

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Одеському національному університеті імені І.І.Мечникова Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор
ГОРНЯК Ольга Василівна,
Одеський національний університет
імені І.І. Мечникова,
завідувач кафедри економіки та підприємництва,
економіко-правового факультету.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
КАРАЧИНА Наталія Петрівна,
Вінницький національний технічний
університет,
професор кафедри менеджменту, маркетингу та
економіки.

кандидат економічних наук
КОРКОЦ Олександр Миколайович,
Причорноморський науково-дослідний інститут
економіки та інновацій, м.Одеса,
старший науковий співробітник відділу
макроекономіки та державного управління.

Захист відбудеться **13 грудня 2018 р. о 10⁰⁰ годині** на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.088.05 в Одеській національній академії харчових технологій за адресою: 65039, м. Одеса, вул. Канатна, 112, аудиторія А-234.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Одеської національної академії харчових технологій за адресою: 65039, м. Одеса, вул. Канатна, 112, читальний зал.

Автореферат розісланий **13 листопада 2018 р.**

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Крупіца І.В.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В умовах переходу до постіндустріального інформаційного суспільства зростає роль корпорацій та корпоративних відносин як найскладніших та водночас найперспективніших організаційних форм підприємницької діяльності, що дозволяють інтегрувати ресурси, управлінський досвід та інвестиції, забезпечуючи при цьому економічне зростання, конкурентоспроможність та прискорення капіталізації господарюючих суб'єктів.

В умовах глобалізації світової економіки, посилення конкуренції на внутрішньому та зовнішніх ринках, підвищення вимог щодо якості продукції та забезпечення високих стандартів бізнесу зростає необхідність щодо удосконалення не тільки технологічних процесів та модернізації виробництва, а також пошуку найбільш оптимальних організаційних форм управління господарською діяльністю та побудови відповідних їм ефективних систем менеджменту, що на засадах досягнення спільних цілей створить додаткові переваги за рахунок поглиблення економічних взаємозв'язків, інтеграції капіталів, ресурсів та управлінського потенціалу дозволить підвищити конкурентоздатність вітчизняних товаровиробників. Недостатній рівень розвитку корпоративних відносин, що гальмується як зовнішніми, так і внутрішніми факторами диктує потребу додаткового дослідження концепту регулювання корпоративних відносин суб'єктів господарювання в умовах динамічного макросередовища.

Проблеми регулювання корпоративних відносин суб'єктів господарювання виступають об'єктом дослідження багатьох учених. Серед зарубіжних дослідників даної проблематики: А. Берле, Р. Гріффін, Дж. Мінс, М. Пастей, Дж. Тіроль та інші.. Серед вітчизняних науковців: Бабчинська О.І., Бершадський А.О., Дулиба Н.Г., Баюри Д.О., Ігнат'єва І.А. та Ігнат'єв О.І., Момот Т.В., Кадничанський М.В., Карачина Н.П., Коркоц О.М., Лобанов О.А., Рудь Н.В., Юрчишина М.В., Шабанова Д.І. та інші. Однак, вивчення теоретико-методичного та прикладного забезпечення процесів регулювання корпоративних відносин суб'єктів господарювання доводить потребу подальшої систематизації й удосконалення. Враховуючи попередні напрацювання, необхідно уточнити теоретичні та розвинути прикладні аспекти в сфері регулювання корпоративних відносин суб'єктів господарювання в умовах динамічного макросередовища. Актуальність зазначених проблем зумовила вибір теми дослідження, його мету й завдання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Основні положення за темою дисертаційної роботи використані при розробці комплексної, фундаметальної та науково-дослідницької роботи «Дослідження формування інституціональних структур в умовах ринкової трансформації (№ 231) (термін виконання 2012-2016 рр.), яка виконувалась кафедрою економічної теорії та історії економічної думки Одеського національного університету ім. І.І.Мечникова (номер державної реєстрації 0112U002908); та додатково виконувалась у відповідності з планом комплексних науково-дослідних робіт

Чернігівського національного технологічного університету, зокрема: «Розвиток економіки в умовах глобалізаційних викликів: національний та регіональний виміри» (термін виконання 2016-2021 рр.), (номер державної реєстрації 0116U 003596).

Особистий внесок автора полягає в обґрунтуванні теоретико-методичних засад дослідження в сфері регулювання корпоративних відносин суб'єктів господарювання в умовах динамічного макросередовища.

Мета й завдання дослідження. *Метою дослідження є формування концептуальних засад та розробка теоретичних і прикладних положень в сфері регулювання корпоративних відносин суб'єктів господарювання в умовах динамічного макросередовища.*

Для досягнення зазначеної мети поставлено такі *завдання*:

- дослідити фактори та принципи корпоративного управління, узагальнити правове регулювання корпоративних відносин суб'єктів господарювання;
- систематизувати макроекономічні детермінанти розвитку корпоративних структур у харчовій промисловості, виявити ступінь їх впливу на економічні результати діяльності корпоративних підприємств;
- обґрунтувати методичні підходи комплексного оцінювання ефективності корпоративного управління в умовах макроекономічних змін;
- дослідити основні закономірності та тенденції формування і розвитку корпоративних структур у реальному секторі економіки;
- систематизувати показники оцінювання ефективності та якості корпоративного управління з позиції учасників корпоративних відносин;
- провести аналіз сучасного стану корпоративних відносин та ефективності корпоративного менеджменту підприємств харчової промисловості;
- розглянути сутність та роль стратегії організаційного розвитку в системі стратегічного управління корпоративним підприємством
- запропонувати шляхи удосконалення організаційно-економічних механізмів регулювання корпоративних відносин.

Об'єкт дослідження – процеси регулювання корпоративних відносин суб'єктів господарювання харчової промисловості в умовах динамічного макросередовища.

Предмет дослідження – теоретичні та прикладні аспекти, методи й механізми регулювання корпоративних відносин суб'єктів господарювання харчової промисловості в умовах динамічного макросередовища.

Методи дослідження. Теоретико-методичною основою дослідження теми виступили засади економічної теорії та економіки підприємств, наукові праці учених з проблем теорії та практики регулювання корпоративних відносин суб'єктів господарювання в умовах динамічного макросередовища.

У процесі дослідження для досягнення поставленої мети застосовано такі загальнонаукові методи, як: *узагальнення та систематизації* – для узагальнюючої характеристики регулювання корпоративних відносин суб'єктів господарювання в умовах динамічного макросередовища; *класифікації* – для розгляду складових корпоративних відносин суб'єктів господарювання; *структурно-логічного аналізу* – для систематизації методичних підходів

дослідження процесу регулювання корпоративних відносин суб'єктів господарювання в умовах динамічного макросередовища; *стратегічного аналізу* – для обґрунтування перспектив регулювання корпоративних відносин в умовах динамічного макросередовища; *статистичного аналізу, а саме кореляційно-регресійного аналізу* – для дослідження взаємозалежності показників регулювання корпоративних відносин суб'єктів господарювання.

Інформаційну базу дослідження становлять нормативно-правові акти України, нормативні документи, дані Державної служби статистики України, дані зарубіжної офіційної статистики, фінансова звітність корпоративних підприємств, звіти міжнародних організацій.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у вирішенні важливого для економіки України завдання теоретико-методичного обґрунтування процесу регулювання корпоративних відносин суб'єктів господарювання харчової промисловості в умовах динамічного макросередовища, зокрема:

вперше:

- обґрунтовано концепт комплексного оцінювання ефективності корпоративного управління, що на відміну від відомих, враховує рівень збалансованості впливу акціонерів, вищих органів правління та виконавчого менеджменту на результати функціонування товариства в умовах змін та дозволяє здійснювати комплексний перманентний моніторинг стану корпоративних відносин, якості управлінських рішень та поточної ефективності корпоративного менеджменту порівняно з аналогічними підприємствами галузі;

удосконалено:

- результати кореляційно-регресійного аналізу впливу макроекономічних чинників на формування і розвиток корпоративних структур у харчовій промисловості України, на підставі яких побудовано й верифіковано відповідні моделі їх впливу, що можуть використовуватися у якості аналітичного інструментарію та формування прогнозів розвитку корпоративних підприємств, планування прибутків і дивідендів на мікрорівні;

- систему показників корпоративного управління з позиції задоволення інтересів акціонерів, правління та менеджменту корпорації, що дозволяють здійснити комплексне оцінювання якості корпоративного управління та функціонування корпоративної структури;

- систему результируючих ознак сучасного стану діяльності публічних акціонерних товариств й особливостей корпоративних відносин та їх вплив на ефективність менеджменту підприємств харчової промисловості;

- організаційно-економічні механізми регулювання корпоративних відносин на макро- та макрорівні, поєднання яких сприятиме формуванню ефективних моделей корпоративного управління та розвитку корпоративного сектору економіки харчової промисловості;

дістали подальшого розвитку:

- закономірності та тенденції функціонування корпоративних структур харчової промисловості у реальному секторі економіки, основні причини та наслідки їх впливу на розвиток національної економіки;

- трактування поняття стратегії організаційного розвитку корпоративного управління, що, на відміну від відомих, визначається як комплекс заходів, спрямованих на приведення у відповідність внутрішніх організаційних відносин, методів прийняття рішень, розподілу повноважень, відповідальності та функцій учасників корпоративних відносин обраним цілям стратегічного розвитку підприємства у довгостроковій перспективі;

- напрямки удосконалення системи функціонування ринку цінних паперів в Україні, що передбачають: приведення системи регулювання фондової біржі до кращих зразків у світовій практиці, стимулювання фінансової активності підприємств на ринку цінних паперів, створення передумов та відповідних мотиваційних механізмів для проходження лістингових і рейтингових процедур підприємствами корпоративного сектору, підвищення якості інформаційного забезпечення учасників фінансового ринку.

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості використання теоретико-методичних положень і практичних рекомендацій щодо регулювання корпоративних відносин суб'єктів господарювання харчової промисловості в умовах динамічного макросередовища.

Результати дослідження, що висвітлені у роботі, використовуються у практичній діяльності Департаментом соціальної та сімейної політики Одеської обласної державної адміністрації (довідка № 4235 від 20.07.2018); Приватним акціонерним товариством «Оберіг» Арбузинського району Миколаївської області (довідка № 73 від 28.05.2018); Приватним акціонерним товариством «Одесавинпром» (довідка № 1818 від 20.07.2018); Публічним акціонерним товариством «Одеський консервний завод дитячого харчування» (довідка № 111 від 09.11.2018); Одеською національною академією харчових технологій (довідка № 61/18 від 11.07.2018).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійно виконаною науковою працею. Усі результати, викладені в дослідженні, отримані автором самостійно, з наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертації використано лише ті результати й положення, які отримані автором особисто. Особистий внесок автора в публікаціях, виконаних у співавторстві, конкретизовано в списку опублікованих праць в авторефераті.

Апробація результатів дисертації. Основні положення і результати дисертаційного дослідження оприлюднені автором на конференціях, семінарах, нарадах, серед яких найбільш важливими були: IV Міжнародна науково-практична конференція «Економічні та соціальні аспекти розвитку України на початку XXI століття» (5 - 8 жовтня 2016 р., м. Одеса); International Scientific Conference Innovative Economy: Processes, Strategies, Technologies. – (January 27, 2017.–Kielce, Poland: University of Jan Kochanowski); International Scientific-Practical Conference Integration of Business Structures: Strategies and Technologies. – (February 24, 2017.– Tbilisi, Georgia: Sulkhan-Saba Orbeliani Teaching University Faculty of business); Міжнародна науково-практична конференція «Європейська інтеграція: історичний досвід та економічні перспективи» (3 - 4 березня 2017 р., м. Одеса); The Baltic to the Black Sea: the Formation of Modern Economic Area. – (August 24th, 2018. – Riga, Latvia: Baltija Publishing (Baltic Research Institute of

Transformation Economic Area)).

Публікації. Основні положення дослідження опубліковано у 14 наукових працях, з яких 8 статей у наукових фахових виданнях України, в тому числі 4 у фахових виданнях, що входять до міжнародних науково-метричних баз даних Web of Science, Index Copernicus, 1 стаття в іншому науковому виданні, 5 – у матеріалах міжнародних науково-практичних конференціях. Загальний обсяг публікацій – 5,3 д. а., 4,22 д. а. з яких належать особисто автору.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (96 найменувань). Загальний обсяг роботи становить 187 сторінки, у тому числі 24 таблиць, 24 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертаційного дослідження, розкрито зв'язок роботи із науковими програмами, планами, темами, визначено об'єкт, предмет і методи дослідження, наукову новизну і практичне значення отриманих результатів.

У першому розділі **«Наукові засади формування елементів корпоративного управління у вітчизняній господарській практиці»** було досліджено ретроспективу виникнення та становлення корпоративного управління, визначено його особливості формування, фактори та принципи забезпечення, проаналізовано правове регулювання корпоративних відносин суб'єктів господарювання, узагальнено методи регулювання корпоративних відносин та особливості їх впровадження.

Аналіз історичного аспекту корпоративного управління свідчить, що перші підприємницькі об'єднання виникли ще у IV тис. до н.е на території перших держав (Месопотамії, Шумерського царства, древніх племен асирійців та фінікійців), потім у Древніх Греції та Римі. На сучасній території Європи починаючи з X ст. виникають перші товариські об'єднання. І лише XVI ст. вважається першим етапом еволюції корпорацій, коли європейські підприємці почали використовувати акціонерну форму ведення бізнесу. Основні принципи сучасного корпоративного управління були визначені на початку XIX ст., а починаючи з другої половини XX ст. і до тепер відбувається останній етап, який характеризується розвитком корпоративних норм, правил, удосконалюється його структура та елементи. Завдяки саме такому розвитку були сформовані світові корпорації, вплив яких можна порівнювати із рівнем впливу певних країн.

З'ясовано, що Організація економічного співробітництва та розвитку створила та затвердила п'ять основних принципів корпоративного управління: захищати права власників акцій; забезпечувати рівні права між акціонерами; налагоджувати роботу зацікавлених осіб в корпоративному управлінні; забезпечувати точну, своєчасну, неупереджену інформацію; дотримуватися регламентації обов'язків керівних органів з метою ефективного стратегічного управління.

Дослідження особливостей корпоративного управління виявило зв'язок з

відносинами власності, що пояснює значимість формування конкретної стратегії розвитку підприємства та створює певні умови для концентрації капіталу. Порівняльний аналіз існуючих моделей корпоративного управління (англо-американської, німецької та японської) в дисертаційній роботі доводить, що панування різних організаційно-правових форм визначає корпоративні права й етику.

Доведено, що корпоративне управління у наш час є складною економіко-правовою системою та має складну багаторівневу структуру управління, діяльність якого керується законодавчими нормами та внутрішніми нормативними документами. Це дає змогу об'єднаним підприємствам мати потенційний доступ до фондів фінансового ринку, ефективно здійснювати господарську діяльність, нагромаджувати капітал та захищати інтереси акціонерів і суспільства.

Обґрунтовано, що правове регулювання корпоративних відносин суб'єктів господарювання включає широкий спектр функціонування. По-перше, корпоративне право встановлює правила діяльності всередині акціонерного товариства між акціонерами, іншими учасниками, органами та самим товариством як юридичною особою. По-друге, визначає межі взаємодії товариства з третіми суб'єктами права, які не пов'язані з господарським товариством.

Запропоновані у роботі методи регулювання корпоративних відносин забезпечують ефективне регулювання відносин між суб'єктами товариства на основі правового статусу, а саме:

- метод розпорядження – юридичне право власника приймати рішення щодо управління корпорацією (створення, реорганізація, ліквідація, ліцензування тощо);
- метод незалежних рішень – право суб'єктів господарювання в межах своєї компетенції приймати юридично значущі рішення;
- метод упорядкування дій – прийняття управлінських рішень за згодою сторін на основі компромісу;
- метод настанов – видання уповноваженими органами управління рекомендацій, пропозицій, настанов стосовно інформації про ефективну схему поведінки у господарській діяльності.

Можна стверджувати, що взаємодія складних соціально-економічних процесів і господарського товариства утворює особливу форму підприємницької діяльності. Це дозволяє аналізувати акціонерне товариство за компромісним управлінням, структурованим фінансовим об'єктом, об'єктом ринкової кон'юнктури, соціальною політикою.

У другому розділі «**Ефективність розвитку корпоративних відносин в умовах макроекономічної нестабільності**» проаналізовано проблеми та перспективи розвитку корпоративних відносин суб'єктів господарювання харчової промисловості у реальному секторі економіки, обґрунтовано ефективність корпоративного менеджменту підприємств харчової промисловості, визначено макроекономічні детермінанти формування та розвитку корпоративних структур.

На основі проведених досліджень розвитку корпоративного сектору економіки України встановлено основні закономірності та тенденції формування і розвитку корпоративних структур харчової промисловості: зростання кількості підприємств корпоративної форми власності та їх питомої ваги у загальній кількості підприємств на тлі суттєвого скорочення акціонерних товариств та інтегрованих корпоративних структур, зниження частки корпоративних підприємств у реальному секторі економіки. Встановлено, що основними причинами таких тенденцій є зростання переваг товариств з обмеженою відповідальністю за рахунок обмежених вимог щодо їх регулювання, відповідальності власників та зовнішнього впливу на економічну політику порівняно з акціонерними товариствами; зниження інвестиційної привабливості та підвищення фінансових ризиків в Україні, недостатнього розвитку системи функціонування фондового ринку, окремі суперечності у законодавстві та фіскальній політиці.

Наголошено, що одним з вагомих інструментів ринкового регулювання та стимулювання фінансової активності суб'єктів ринкових відносин, інвесторів та стейтхолдерів, що сприяє підвищенню ділової активності та обігу капіталу у корпоративному секторі є фондова біржа. Починаючи з 2014 року ефективність функціонування фондової біржі України, знижується, про що свідчать скорочення частки лістингових компаній, зменшення об'ємів біржових торгів (з 2015 року динаміка обсягів торгів на рику цінних паперів є нижчим, ніж динаміка ВВП), значне (89,2%) зростання частки державних облігацій на ринку цінних паперів при одночасному згортанні інших фінансових інструментів.

Досліджено, що основними перешкодами розвитку корпоративних відносин в Україні та фондового ринку зокрема, є насамперед недосконалість та недостатня адаптація чинного законодавства щодо регулювання корпоративних відносин до вітчизняних реалій розвитку економіки; слабкість інституційного забезпечення корпоративних прав та мотиваційного механізму формування і легалізації спільного капіталу; відсутність дієвого економічного (насамперед податкового та кредитного) стимулювання розвитку підприємницьких структур; значні адміністративні перепони та корупція у всіх сферах державного регулювання; відсутність довіри до судової системи.

Проведено ретроспективний аналіз процесів формування та економічного розвитку корпоративного бізнесу в реальному секторі економіки на прикладі підприємств з виробництва харчової продукції, напоїв та тютюнових виробів. Виявлено, що в галузі спостерігаються тенденції щодо декорпоратизації бізнесу шляхом реорганізації великих підприємств, скорочення кількості великих товаровиробників, подрібнення бізнес-структур. Не зважаючи на достатньо значний приріст обсягів виробництва (+80%), за період 2011-2017 років спостерігається поступове зниження операційної рентабельності, збільшується частка збиткових підприємств галузі (зокрема великого та середнього бізнесу). У значній мірі вказані процеси корелюють з погіршенням макроекономічної ситуації.

Загально визнаними економічними індикаторами, що визначають ефективність корпоративного менеджменту та суттєво впливають на ринкову

капіталізацію акціонерного товариства є динаміка його прибутковості, фінансової стійкості та ліквідності. Оцінювання економічної ефективності діяльності корпоративних підприємств на макрорівні здійснювалося на базі фінансової звітності публічних акціонерних товариств, основним видом діяльності яких згідно КВЕД 2010 є виробництво харчової продукції, напоїв та тютюнових виробів. Всі досліджувані підприємства за організаційною формою є публічними акціонерними товариствами. Підприємства розміщені у Причорноморському регіоні та мають додаткові конкурентні переваги, а саме: доступ до сировини, що переробляється на готову продукцію (постачальниками виступаю передусім місцеві селянські господарства та сільськогосподарські підприємства регіону), відомі торговельні марки, відносно тривале функціонування у галузі з виробництва харчової продукції. Особливістю проведення процесів корпоратизації на досліджуваних підприємствах, як і більшості акціонерних товариств була реорганізація державної форми власності у 1996-2001 роках внаслідок якої з державних та комунальних підприємств створено акціонерні товариства відкритого та закритого типу. Спільними рисами підприємств є значна концентрація мажоритарної власності від 68% (ПАТ «Веселинівський завод сухого знежиреного молока») до 98% (ПАТ «Баштанський сирзавод»). На даний час підприємства зареєстровані на Українській фондовій біржі та у державному депозитарію Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку. Проте, жодне з досліджених підприємств на даний час не пройшло процедуру лістингу та не здійснювало емісії акцій впродовж останніх трьох років. У структурі власників відсутні держава, банківські установи та зовнішні інвестори. Всі перелічені підприємства відносяться до середніх (вище працюючих 50 осіб) та великих (понад 250 осіб).

Узагальнюючими показниками економічної ефективності господарської діяльності корпоративних підприємств є прибуток та рентабельність. Досліджуючи динаміку фінансових результатів підприємств досліджуваної сукупності можна відмітити, що в цілому на підприємствах репрезентуються загальні тенденції, характерні для підприємств харчової промисловості. Так, у 2015 році внаслідок різкого загострення економічної кризи, значної девальвації національної валюти та втрати частини ринків збуту, 3 з 5 досліджуваних підприємств отримали збиток. Починаючи з 2016 року за рахунок певних адаптаційних заходів (серед яких реструктуризація, скорочення виробничих потужностей, чисельності працюючих та переорієнтації на внутрішній ринок) підприємства вийшли на беззбитковий рівень. Загальні показники господарської діяльності досліджених підприємств наведено у табл. 1.

Не зважаючи на певний приріст прибутковості, рівень рентабельності операційної діяльності та активів досліджуваних підприємств залишається на достатньо низькому рівні. Досліджено, що серед основних причин є зростання цін на сировину та матеріали, витрат на збут (у тому числі логістичних) та адміністративних витрат.

Характерною для майже всіх досліджених підприємств (окрім ПАТ «Баштанський сирзавод») фінансовою стратегією є орієнтація на самофінансування за рахунок власних коштів та залучення короткострокових

кредитів банків.

Таблиця 1

Показники економічної ефективності функціонування корпоративних підприємств досліджуваної сукупності

Період	ПАТ "Енні Фулс"	ПАТ Іванівський маслозавод	ПАТ "Веселинівський завод сухого знежиреного молока"	ПАТ "Баштанський сирзавод"	ПАТ "Первомайський молочноконсервний комбінат"
Виручка від реалізації продукції, тис. грн.					
2015	18873	32899	126002	581527	349319
2016	16513	27776	135207	664735	345568
2017	14688	27848	211888	846917	545585
Приріст 2017 / 2015, %	-22,17	-15,35	68,16	45,64	56,19
Чистий прибуток, тис. грн.					
2015	5503	-128	-2860	-28788	8989
2016	1844	58	1213	43926	496
2017	1421	254	8281	46607	903
Приріст 2017 до 2015, %	-74,18	150,39	134,54	161,77	-89,95
Рентабельність операційної діяльності, %					
2015	9,01	0,39	2,43	4,95	2,57
2016	-22,17	2,64	0,90	6,61	0,14
2017	-2,76	0,91	3,91	5,50	0,17
Приріст 2017 до 2015, %	-11,77	0,52	1,48	0,55	-2,41
Рентабельність активів, %					
2015	2,84	0,36	-4,42	2,13	0,69
2016	1,02	3,04	1,51	3,32	0,04
2017	0,82	0,90	6,53	3,15	0,06
Приріст 2017 до 2015, %	-2,02	0,54	10,95	1,02	-0,63

Джерело: розраховано автором на підставі фінансової звітності підприємств

Збільшення власного капіталу ПАТ «Баштанський сирзавод» відбулося за рахунок додаткового капіталу, що виник у наслідок переоцінки вартості акцій. Разом з цим, жодне з досліджених підприємств майже не користувалося ринковими інструментами залучення додаткового капіталу на фондовому ринку, зокрема через додаткову емісію акцій, облігацій чи інвестиційних

сертифікатів. Це свідчить про те, що ринок цінних паперів на даний час все ще не викликає достатньої довіри корпоративних структур та інвесторів, не зважаючи на нагальні потреби щодо збільшення інвестиційних ресурсів розвитку.

На основі проведеного кореляційно-регресійного аналізу визначено основні макроекономічні детермінанти розвитку підприємств корпоративного сектору у харчовій промисловості. Найбільш чутливими факторами, що впливають на процеси формування корпоративних структур, зокрема акціонерних товариств, є ставка оподаткування прибутку, динаміка девальвації національної валюти, темпи приросту ВВП. Вказані чинники також здійснюють прямий вплив на розвиток харчової промисловості. Отримані у результаті розрахунків показники еластичності обсягів реалізації та рентабельності підприємств від дії макроекономічних факторів можуть бути використані у якості аналітичного інструментарію та побудови прогнозів розвитку, планування прибутків та дивідендів на рівні окремих корпоративних підприємств галузі.

У процесі дослідження особливостей корпоративного управління акціонерних товариств харчової промисловості визначено, що розвиток корпоративних відносин в Україні у значній мірі гальмується також на мікрорівні як наслідок надмірної концентрації мажоритарного капіталу, відсутньої або неефективної дивідендної політики, нехтування принципами корпоративного управління. Проблемними питаннями, що потребують поглибленого дослідження та вирішення є: формування ефективних систем стратегічного і поточного регулювання корпоративних відносин, подолання внутрішніх управлінських конфліктів, створення ефективних механізмів прийняття рішень та розвиток корпоративної культури.

У третьому розділі «**Організаційно-економічні механізми регулювання корпоративних відносин в умовах змін**» системно розглянуто організаційні засади регулювання корпоративних відносин, проведено комплексне оцінювання сучасного стану корпоративного управління на підприємствах харчової промисловості реального сектору економіки та його ефективності в сучасних реаліях, запропоновано шляхи удосконалення організаційних та економічних механізмів формування ефективної моделі розвитку корпоративного сектору харчової промисловості на макро- та мікрорівнях, окреслено основні напрямки забезпечення стратегічного розвитку корпоративних підприємств в умовах змін.

На підставі проведених досліджень встановлено, що в ринкових умовах саме ефективність та якість корпоративного управління виступає ключовим чинником інвестиційної привабливості підприємств харчової промисловості на внутрішньому і зовнішньому фінансових ринках. Досягнення високої ефективності корпоративного управління вимагає забезпечення органічної єдності організаційних засад, що регулюють корпоративні відносини та забезпечують реалізацію інтересів всіх зацікавлених сторін, економічних показників оцінювання ефективності й результативності функціонування товариств та дієвої системи прийняття і реалізації управлінських рішень.

Організаційне забезпечення розвитку корпоративних відносин реалізується у формі розподілу відповідних прав, повноважень та відповідальності у сфері прийняття і реалізації управлінських рішень, контролю та регулювання. Водночас, якість корпоративного управління визначається ступенем дотримання базових принципів, що забезпечують прозорість, справедливість, соціальну відповідальність, захист прав суб'єктів корпоративних відносин і знижують ймовірність виникнення внутрішньо корпоративних конфліктів та спорів.

Дослідженням встановлено, що на сучасному етапі розвитку ринкових відносин в Україні існує ряд інституційних, економічних та нормативно-правових перепон, що перешкоджають формуванню й ефективному функціонуванню суб'єктів корпоративного сектору харчової промисловості та внутрішніх бар'єрів зумовлених недостатньо ефективними структурами управління й власності, неналежним дотриманням принципів корпоративного управління, неврегульованими відносинами управління та контролю в товариствах, відсутністю ефективних систем стратегічного планування та механізмів адаптації, що в сукупності перешкоджають повноцінному використанню переваг корпорацій щодо доступу до інвестиційних ресурсів та їх освоєння.

На підставі дослідження наукових праць та систематизації позитивного досвіду Європейських країн запропоновано напрямки удосконалення організаційно-економічних механізмів регулювання корпоративних відносин на макро- та мікрорівнях, комплексна реалізація яких сприятиме подоланню вказаних бар'єрів та формуванню ефективної моделі корпоративного управління (рис. 1).

Однією з важливих проблем, що була піднята у дисертації є застосування методів оцінювання ефективності корпоративного менеджменту на підприємствах харчової промисловості, що комплексно відображають стан корпоративного управління з позиції дотримання прав акціонерів, вплив вищих органів управління на стратегічний розвиток товариства та дієвість виконавчих органів у забезпеченні кінцевих результатів господарської діяльності. З цією метою обґрунтовано методичні підходи, що включають систему кількісних та якісних індикаторів, математичний інструментарій їх розрахунку та економічної інтерпретації, які дозволили визначити ефективність корпоративного управління на рівні всіх учасників корпоративних відносин в акціонерному товаристві. До основних груп показників віднесено: показники, що характеризують якість корпоративного управління з позиції акціонерів (А), показники що відображають ефективність вищих органів управління (збори акціонерів, рада директорів, наглядова рада) та відповідну адаптивність корпорації до ринкових умов (П) і показники, що визначають ефективність на рівні поточного менеджменту корпорації (М).

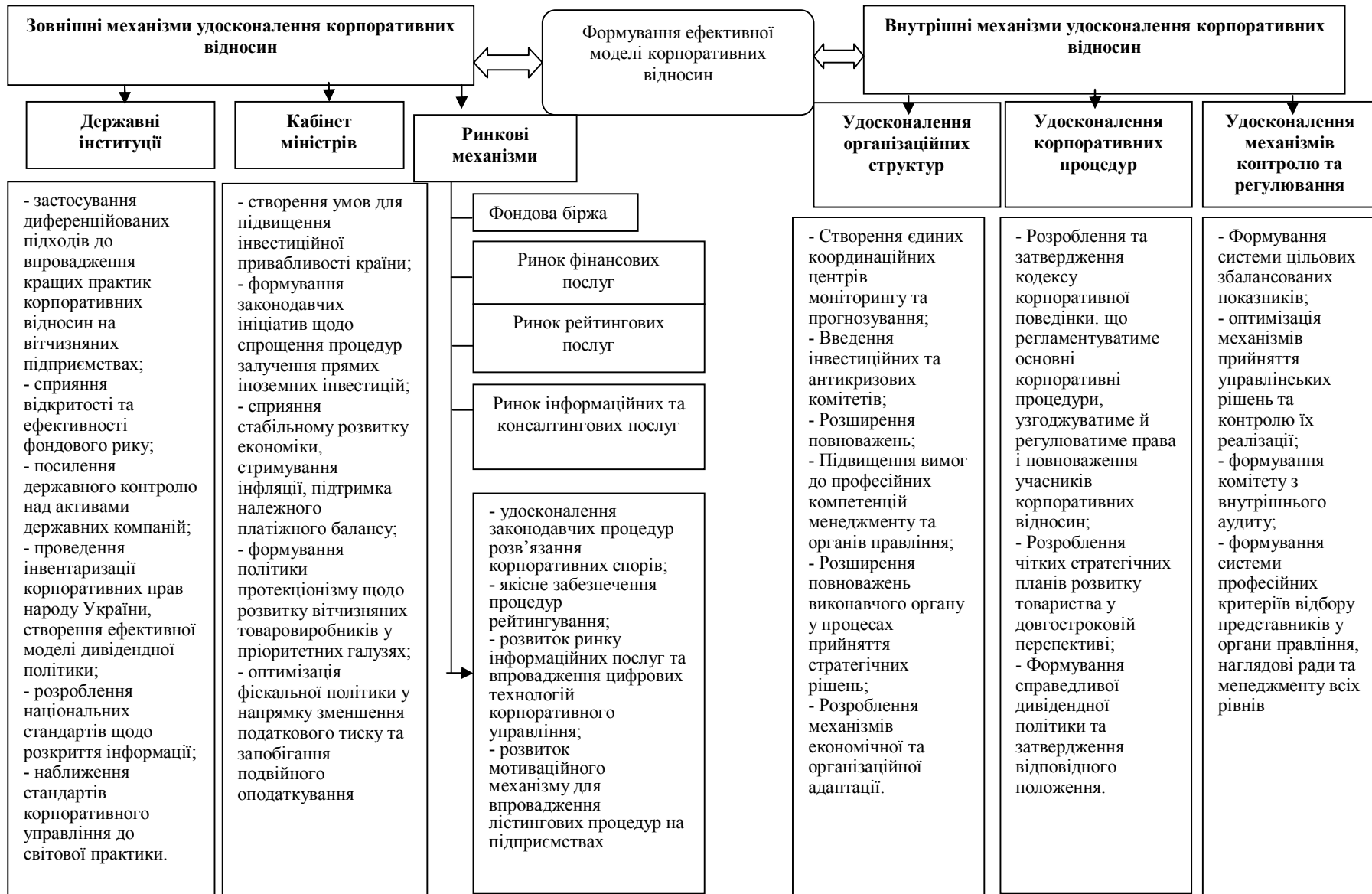

Рис. 1. Організаційно-економічні механізми удосконалення корпоративних відносин

Зважаючи на спільність інтересів учасників стосовно ефективного розвитку, конкурентоспроможності, прибутковості та підвищення іміджу товариства на ринку, інтегральний показник ефективності корпоративного управління представлений цільовою функцією виду :

$$E_{KY} = f(A \times 0,2 + П \times 0,4 + M \times 0,4) \rightarrow \max \quad (1)$$

де, E_{KY} – ефективність корпоративного управління;

A – показник ефективності корпоративного управління з позиції акціонерів;

$П$ – ефективність органів правління корпорації;

M – ефективність менеджменту (виконавчого органу)

У свою чергу, ступінь збалансованості інтересів та вкладу кожного учасника корпоративних відносин у кінцевий результат діяльності акціонерного товариства визначалося за формулою:

$$B_I = \begin{cases} \frac{I_A}{E_{KY}} \times 100 \\ \frac{I_{П}}{E_{KY}} \times 100 \\ \frac{I_M}{E_{KY}} \times 100 \end{cases} \quad (2)$$

де, I_A – інтегральний зважений показник ефективності діяльності акціонерного товариства з позиції акціонерів, бали;

$I_{П}$ – інтегральний зважений показник ефективності органів правління товариства, бали;

I_M – інтегральний зважений показник ефективності менеджменту товариства, бали;

Кожний показник у свою чергу складається із переліку зважених індикаторів, що репрезентують основні інтереси, права та повноваження учасників товариства.

Апробація методичних підходів на прикладі функціонування публічних акціонерних товариств, що спеціалізуються на виробництві харчової продукції, напоїв та тютюнових виробів, дозволила визначити ефективність корпоративного менеджменту та основні проблеми у розвитку корпоративних відносин, що характерні для підприємств харчової промисловості, а саме: відносно низький рівень залучення акціонерів в управління компаніями, недостатній рівень регламентації корпоративних відносин (зокрема відсутність положень, що регламентують процедури прийняття рішень, механізми розподілу прибутків, виплату дивідендів), не достатній рівень прозорості та розкриття інформації. Результати розрахунків інтегрального показника ефективності корпоративного менеджменту підприємств дослідженого кола наведено на рис. 2. Розрахунки показали, що ефективність стратегічного управління та адаптації до зовнішніх макроекономічних умов на трьох з п'яти досліджених акціонерних товариств є вищою, ніж в середньому по галузі, про що свідчать отримані інтегральні показники, зокрема на ПАТ «Первомайський молочноконсервний комбінат» (11 балів), ПАТ «Баштанський сирзавод» (15) та на ПАТ «Веселинівський завод сухого знежиреного молока» (16 балів).

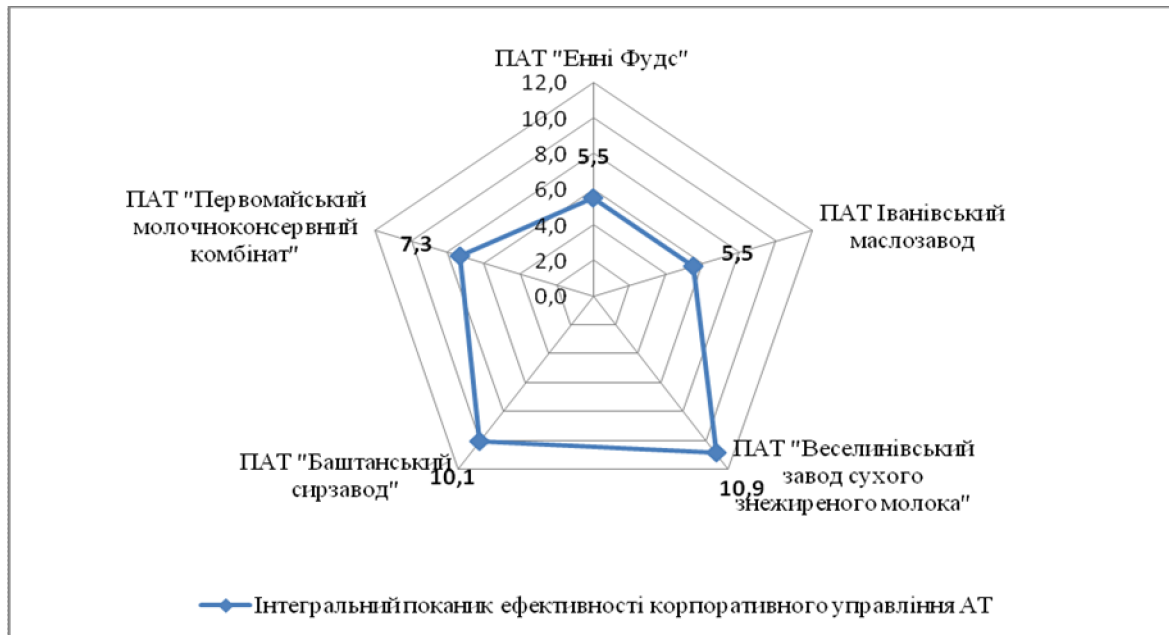

Рис. 2. Інтегральні показники ефективності корпоративного управління акціонерних товариств харчової промисловості

Такі показники досягнуто насамперед за рахунок значного приросту обсягів реалізації продукції, що у 1,5-1,6 разів перевищили середні по галузі та відповідних темпів зростання прибутку, що на фоні загального зниження прибутковості великих підприємств показали високі результати. Основними перевагами менеджменту досліджених підприємств є насамперед висока продуктивність праці, ліквідність капіталу та рентабельність продукції.

Розрахунок ступеню збалансованості корпоративних відносин щодо вкладу суб'єктів корпоративних відносин у досягнення кінцевих результатів діяльності товариств (рис. 3) показав, що найвищий ступінь впливу на економічні результати акціонерних товариств здійснюється радою директорів (акціонерів), але фактично мажоритарними власниками товариств.

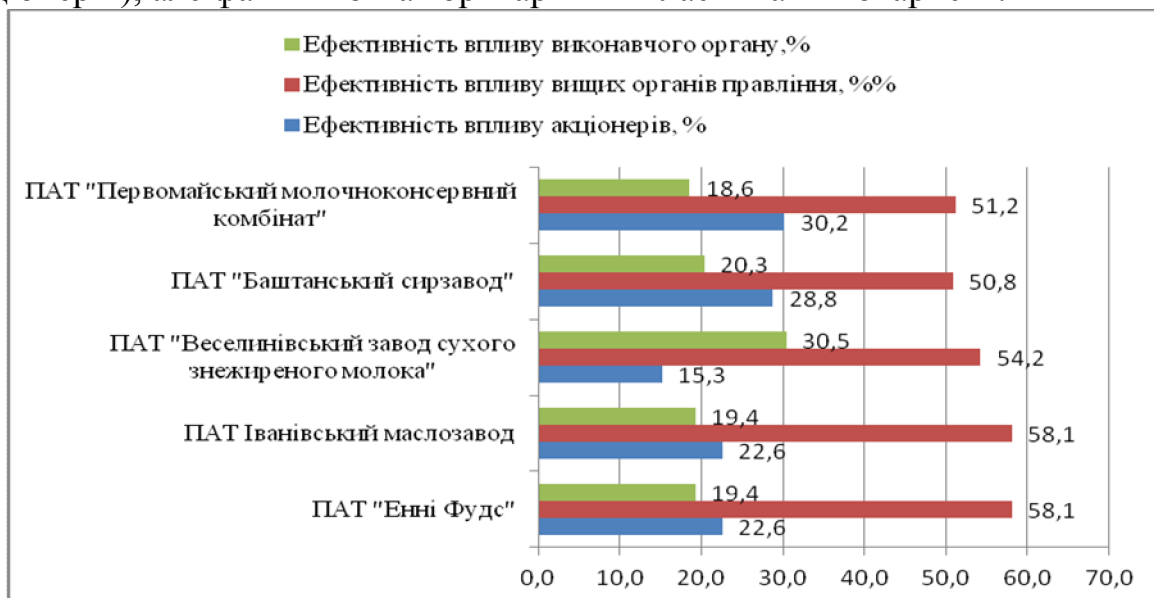

Рис. 3. Збалансованість корпоративних відносин на підприємствах харчової промисловості за рахунок ступеню впливу учасників на економічні результати

Дослідженнями встановлено, що на досліджених підприємствах харчової промисловості не достатньо уваги приділяється питанням стратегічного планування та відсутні системи стратегічного моніторингу, що обмежує можливості своєчасного реагування на зміни у зовнішньому середовищі та відповідної адаптації. Запропоновано посилити стратегічні функції управлінських органів товариств за рахунок створення відповідного комітету зі стратегічного моніторингу та планування а також систему цільових збалансованих показників, що сприятимуть усуненню невизначеності щодо процесів стратегічного розвитку підприємства в умовах макроекономічної нестабільності.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретико-методичне узагальнення й нове вирішення важливого для національної економіки завдання регулювання корпоративних відносин суб'єктів господарювання харчової промисловості в умовах динамічного макросередовища. На основі проведеного дослідження відповідно до поставленої мети сформовано висновки теоретичного, методичного та практичного характеру, а саме:

1. За результатами проведеного дослідження встановлено, що еволюція корпоративного управління сягає глибокої давнини. Такий історичний концепт розвитку впливає на сучасне формування засад здійснення господарської діяльності, оскільки визначає ключові проблеми в управлінні, можливості уникнення або завчасне передбачення ризиків, втрат, банкрутства. Учасниками (суб'єктами) корпоративних відносин виступають акціонерні товариства, акціонери, менеджери товариства, держава, органи місцевого самоврядування, кредитори та інші учасники бізнес-процесів. Основним завданням корпоративного управління є задоволення потреб власників із урахуванням потреб інших суб'єктів і суспільства.

2. Систематизовано та сформовано нову методологію регулювання корпоративних відносин, яка спирається на чотири основні методи: метод розпорядження, метод незалежних рішень, метод упорядкування дій та метод настанов. Така методологія дозволяє будувати відносини у акціонерному товаристві відповідно до їх функцій, повноважень, законодавчого підґрунтя, визначають порядок прийняття юридично важливих, корпоративних управлінських рішень, міру відповідальності (юридичну, економічну, суспільну) у випадку порушення правил та розпоряджень, способи захисту прав та інтересів сторін.

3. Проведено кореляційно-регресійний аналіз впливу макроекономічних чинників на процеси формування та розвитку корпоративного бізнесу у харчовій промисловості України, на підставі якого здійснено їх систематизацію та побудовано економетричні моделі, що описують залежність кількості акціонерних товариств галузі, їх обсягів реалізації та рентабельності господарської діяльності від зміни макроекономічних чинників: ВВП, інфляції,

девальвації національної валюти, ставки оподаткування прибутку та кредитного відсотку. Отримані у результаті розрахунків показники еластичності обсягів реалізації та рентабельності підприємств від дії макроекономічних факторів можуть бути використані у якості аналітичного інструментарію для побудови прогнозів розвитку, планування прибутків та дивідендів на рівні окремих корпоративних підприємств галузі.

4. На основі проведених досліджень встановлено основні закономірності та тенденції формування і розвитку корпоративних структур в економіці харчової промисловості України, серед яких: зростання кількості підприємств корпоративної форми власності та їх питомої ваги у загальній кількості підприємств на тлі суттєвого скорочення акціонерних товариств та інтегрованих корпоративних структур, зниження частки корпоративних підприємств у реальному секторі економіки. Зазначено, що визначені тенденції є протилежними до аналогічних напрямків розвитку корпоративного бізнесу в економічно розвинених країнах, де вони відіграють значну роль в економічному зростанні за рахунок підвищення інтенсивності руху капіталу, ефективної мобілізації фінансових ресурсів, що спрямовуються у розвиток нових технологій.

5. Досліджено стан та тенденції функціонування вітчизняного ринку цінних паперів, на підставі якого встановлено значне скорочення фінансової активності емітентів, частки лістингових компаній у загальній кількості зареєстрованих емітентів, зменшення об'ємів біржових торгів (з 2015 року динаміка обсягів торгів на рику цінних паперів є нижчим, ніж динаміка ВВП), значне (89,2%) зростання частки державних облігацій на ринку цінних паперів при одночасному згортанні інших фінансових інструментів. Наведені тенденції негативно впливають на стан та розвиток національної економіки, гальмують обіг капіталу та обмежують інвестиційні можливості підприємств. З метою підвищення ефективності функціонування та розвитку ринку цінних паперів в Україні запропоновано: розробити організаційно-економічні заходи щодо стимулювання фінансової активності підприємств на ринку цінних паперів, мотиваційні механізми для проходження лістингових і рейтингових процедур підприємствами корпоративного сектору, забезпечити підвищення якості інформаційного обслуговування учасників фінансового ринку.

6. На підставі проведених досліджень розроблено методичні підходи та аналітичний інструментарій оцінювання ефективності корпоративного управління в акціонерних товариствах харчової промисловості. Методологічний підхід базується на використанні рейтингового інтегрованого підходу та передбачає поєднання в єдиній системі оцінювання показників стану корпоративного управління із врахуванням інтересів акціонерів, ефективності стратегічних рішень вищих органів правління в умовах макроекономічної нестабільності на основі порівняння досягнутих цільових стратегічних індикаторів економічного розвитку товариства із середніми по галузі та ефективності виконавчого органу у процесі забезпечення поточної ефективності фінансово-господарської діяльності відповідно до визначених

нормативів або порівняно з показниками конкуруючих підприємств.

7. Доведено, що визначальним чинником успішності розвитку акціонерного товариства харчової промисловості є досягнення високого рівня узгодженості інтересів учасників корпоративних відносин, що реалізується у формі розподілу відповідних прав, повноважень та відповідальності у сфері прийняття і реалізації управлінських рішень, контролю та регулювання. Системно розглянуто економічні та управлінські інтереси суб'єктів корпоративного бізнесу, визначено індикативні показники їх реалізації. Обґрунтовано систему кількісних і якісних індикаторів та відповідних інструментів їх розрахунку, що дозволяють визначати ефективність корпоративного управління на рівні всіх учасників корпоративних відносин.

8. На прикладі діючих публічних акціонерних товариств досліджено особливості корпоративних відносин, що склалися на підприємствах харчової промисловості. Встановлено, що на переважній більшості підприємств сформована інсайдерська закрита модель корпоративних відносин, що характеризується високою концентрацією мажоритарної власності (понад 68%), значною представленістю власників контрольного пакету акцій в органах управління всіх рівнів та декларативністю корпоративних процедур, що використовуються переважно для легітимізації прийнятих рішень. До недоліків корпоративних відносин, що сформувалися на досліджених підприємствах віднесено також: відсутність дивідендної політики та нехтування правами дрібних акціонерів, декоративність наглядових рад та ревізійних комісій, що не здійснюють реального впливу на процеси і процедури в організації, відсутність внутрішнього аудиту, низький рівень активності підприємств на фінансовому ринку. Проведене, з використанням розроблених автором методичних підходів оцінювання ефективності корпоративного управління, Водночас, результати оцінювання економічних індикаторів стратегічного розвитку організації та показників поточного управління показали відносно високу ефективність органів правління та менеджменту у 2017 році, що свідчить про достатній рівень компетентності керівництва досліджених підприємств.

9. Сформовано власне визначення дефініції «організаційна стратегія розвитку корпоративного управління», під яким запропоновано розуміти забезпечувальну стратегію формування та реалізації комплексу заходів, спрямованих на приведення у відповідність внутрішніх організаційних відносин, методів прийняття рішень, розподілу повноважень, відповідальності та функцій учасників корпоративних відносин обраним цілям стратегічного розвитку підприємства у довгостроковій перспективі.

10. Досліджено організаційно-економічні складові механізму зовнішнього та внутрішнього регулювання корпоративних відносин, поєднання яких сприятиме формуванню ефективних моделей корпоративного управління та розвитку корпоративного сектору економіки. Визначено основні бар'єри розвитку корпоративних відносин та функціонування підприємств корпоративного сектору харчової промисловості в сучасних умовах. На підставі проведених досліджень провідного досвіду Європейських країн

систематизовано шляхи удосконалення організаційно-економічних механізмів регулювання корпоративних відносин на макро- та макрорівні. Наголошено, що базовими передумовами розвитку корпоративних підприємств харчової промисловості в Україні має стати ефективна економічна політика та сприятливе регуляторне середовище, що водночас зменшить адміністративне навантаження на тиск контролюючих органів, а з іншого унеможливуватиме прояви недобросовісного ведення корпоративного бізнесу, сприятиме захисту прав всіх учасників фінансового ринку.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у фахових виданнях України:

1. Салюк-Кравченко О.О. Світовий досвід забезпечення економічної безпеки бізнесу. *Економічна та продовольча безпека України. Науково-виробничий журнал*. Одеса: ОНАХТ, 2016. Том 4. Випуск 3. С. 8 – 13. (0,38 д.а.).

2. Салюк-Кравченко О.О., Сокіл В.В. Ринок фінансових небанківських послуг у системі загроз економічній безпеці держави. *Публічне адміністрування: теорія та практика: електронний збірник наукових праць Дніпропетровський регіональний інститут державного управління НАДУ при Президентіві України. [Електронне наукове фахове видання]*. 2016. Випуск 1 (15). (1 д. а.). URL: [http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2016-01\(15\)/9.pdf](http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2016-01(15)/9.pdf). (дата звернення: 08.10.2018). (Особисто автору належать дослідження поняття державного регулювання ринку фінансових послуг та досліджено, що зв'язок його складових із економічною безпекою держави виявляє себе у мінімізації майнової диференціації населення, доступності фінансових ресурсів та розвитку інфраструктури ринку, мобілізації ресурсів для підвищення рівня соціального захисту населення - 0,5 д. а.).

3. Салюк-Кравченко О.О. Характеристика складових корпоративної безпеки. *Економічна та продовольча безпека України. Науково-виробничий журнал*. Одеса: ОНАХТ, 2017. Том 5. Випуск 2. С. 45 – 49. (0,3 д.а.).

4. Салюк-Кравченко О.О. Правові основи забезпечення економічної безпеки підприємства в системі корпоративного управління. *Економічна та продовольча безпека України. Науково-виробничий журнал*. Одеса: ОНАХТ, 2017. Том 5. Випуск 3 - 4. С. 74 – 79. (0,38 д.а.).

Статті в наукових фахових виданнях України, включених до міжнародних наукометричних баз даних:

5. Салюк-Кравченко О.О., Горняк О.В. Оцінка продовольчої безпеки держави на основі регіональних показників. *Вісник Одеського національного університету імені І.І. Мечникова. Серія «Економіка»*. Одеса: ОНУ ім. І.І. Мечникова, 2016. Т. 21. Вип.10 (52). С. 17 – 21. (0,25 д.а.). (*Index Copernicus*). (Особисто автору належать дослідження підходів до тлумачення сутності продовольчої безпеки та відмінності її забезпечення на державному і

регіональному рівнях та запропоновано напрямки розвитку методів оцінювання продовольчої безпеки держави на основі стану безпеки в регіоні - 0,19 д. а.).

6. Салюк-Кравченко О.О., Горняк О.В. Шляхи вдосконалення корпоративної безпеки суб'єктів господарювання. *Економічний вісник Національного гірничого університету*. Дніпро: Інститут економіки промисловості Національної академії наук України, м. Київ, 2016. № 3 (55). С.55 – 59. (0,25 д.а.) (*Index Copernicus*). (Особисто автору належать дослідження зв'язку між пріоритетами стратегічного розвитку та корпоративною безпекою, розглянуто напрямки розвитку корпоративної безпеки підприємства з урахуванням поточного рівня його економічної безпеки) - 0,19 д. а.).

7. Салюк-Кравченко О.О., Іртищева І.О. Проблеми та перспективи розвитку корпоративних відносин у реальному секторі економіки. *Вісник Харківського Національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва. Серія „Економічні науки” [Збірник наукових праць]*. Харків, 2018. № 3. С. 361–371. (0,6 д. а.). (*Index Copernicus*). (Особисто автору належать дослідження перспектив та напрямків розвитку корпоративних відносин у реальному секторі економіки - 0,3 д. а.).

8. Салюк-Кравченко О.О. Ефективність корпоративного менеджменту підприємств харчової промисловості. *Проблеми і перспективи економіки та управління. Науковий журнал*. Чернігів, 2018. № 3. С. 3 – 10. (0,5 д.а.). (*Index Copernicus*).

Статті в іншому науковому виданні:

9. Салюк-Кравченко О.О., Сокіл В.В. Державне регулювання ринку фінансових небанківських послуг як інструмент забезпечення економічної безпеки особи. *Науковий журнал «Молодий вчений»*. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2016. № 9 (36). С.153 – 159. (0,41 д.а.) (*Index Copernicus*). (Особисто автору належать дослідження одного із аспектів проблематики економічної безпеки особи, а саме її забезпечення через діяльність фінансових небанківських установ та запропоновано інструмент підвищення його ефективності через удосконалення контрольної діяльності уповноваженого органу з державного регулювання ринку фінансових послуг – 0,25 д. а.).

Матеріали конференцій:

10. Салюк-Кравченко О.О. Шляхи вдосконалення корпоративної безпеки суб'єктів господарювання / Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Економічні та соціальні аспекти розвитку України на початку XXI століття»(5 - 8 жовтня 2016 р.) - Одеса: ОНАХТ, 2016. – С.42-51. (0,56 д.а.).

11. Салюк-Кравченко О.О. Міжнародний досвід забезпечення економічної безпеки бізнесу / *Proceedings of the Conference, Part I. International Scientific Conference Innovative Economy: Processes, Strategies, Technologies*. –

January 27, 2017.–Kielce, Poland: State University of Jan Kochanowski, 2017. – С.51-53. *(0,16 д.а.)*.

12. Салюк-Кравченко О.О. Юридичний базис забезпечення економічної безпеки підприємства в системі корпоративного управління / Proceedings of the Conference, Part II. International Scientific-Practical Conference Integration of Business Structures: Strategies and Technologies. – February 24, 2017.– Tbilisi, Georgia: Sul Khan-Saba Orbeliani Teaching University Faculty of business, 2017. – С.218-220. *(0,16 д.а.)*.

13. Салюк-Кравченко О.О. Особливості елементів корпоративної безпеки / Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейська інтеграція: історичний досвід та економічні перспективи» (3 - 4 березня 2017 р.) – Одеса: ОНУ імені І.І. Мечникова ІМЕМ кафедра світового господарства і міжнародних економічних відносин, 2017. – С. 11-14. *(0,19 д.а.)*.

14. Салюк-Кравченко О.О. Вплив продовольчої безпеки на соціальну політику економічної безпеки держави / Proceedings of the Conference/ The Baltic to the Black Sea: the Formation of Modern Economic Area. – August 24th, 2018. – Riga, Latvia: Baltija Publishing (Baltic Research Institute of Transformation Economic Area), 2018. – С.16-19. *(0,16 д.а.)*.

АНОТАЦІЯ

Салюк-Кравченко О.О. Регулювання корпоративних відносин суб'єктів господарювання в умовах динамічного макроекономічного середовища. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук зі спеціальності 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)». – Одеська національна академія харчових технологій, Одеса, 2018.

Дисертацію присвячено обґрунтуванню теоретичних основ корпоративних відносин суб'єктів господарювання та розроблення комплексу сучасних економічних механізмів та інструментів регулювання корпоративних відносин суб'єктів господарювання в умовах динамічного макроекономічного середовища.

Здійснено аналіз виникнення та становлення корпоративного управління, визначено його особливості формування, фактори та принципи забезпечення, проаналізовано правове регулювання корпоративних відносин суб'єктів господарювання, узагальнено методи регулювання корпоративних відносин та особливості їх впровадження.

Обґрунтовано власне визначення дефініції організаційна стратегія розвитку корпоративного управління, під яким запропоновано розуміти забезпечувальну стратегію формування та реалізації комплексу заходів, спрямованих на приведення у відповідність внутрішніх організаційних відносин, методів прийняття рішень, розподілу повноважень, відповідальності та функцій учасників корпоративних відносин обраним цілям стратегічного

розвитку підприємства у довгостроковій перспективі.

Досліджено сучасний стан корпоративного управління на підприємствах реального сектору економіки в сучасних реаліях, запропоновано шляхи удосконалення організаційних та економічних механізмів формування ефективної моделі розвитку корпоративного сектору на макро- та макро-рівнях, окреслено основні напрямки забезпечення стратегічного розвитку корпоративних підприємств в умовах змін.

Запропоновано розроблення стратегії організаційного розвитку корпоративного підприємства, яка буде забезпечувати реалізацію комплексу заходів, спрямованих на приведення у відповідність внутрішніх організаційних відносин, методів прийняття рішень, розподілу повноважень, відповідальності та функцій учасників корпоративних відносин обраним цілям стратегічного розвитку підприємства у довгостроковій перспективі.

Ключові слова: корпоративна безпека, суб'єкт господарювання, корпоративні відносини, економічна безпека підприємства, корпоративний менеджмент, стратегія розвитку корпоративного управління, регулювання корпоративних відносин, динамічний середовище, макроекономічні чинники, харчова промисловість.

АННОТАЦИЯ

Салюк-Кравченко А. А. Регулирование корпоративных отношений субъектов хозяйствования в условиях динамической макроэкономической среды. - Квалификационный научный труд на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.04 - экономика и управление предприятиями (по видам экономической деятельности). - Одесская национальная академия пищевых технологий, Одесса, 2018.

Диссертация посвящена обоснованию теоретических основ корпоративных отношений субъектов хозяйствования и разработки комплекса современных экономических механизмов и инструментов регулирования корпоративных отношений субъектов хозяйствования в условиях динамической макроэкономической среды.

Осуществлен анализ возникновения и становления корпоративного управления, определены его особенности формирования, факторы и принципы обеспечения, проанализировано правовое регулирование корпоративных отношений субъектов хозяйствования, обобщены методы регулирования корпоративных отношений и особенности их применения.

Обоснованно собственное определение дефиниции организационная стратегия развития корпоративного управления, под которым предлагается понимать обеспечивающую стратегию формирования и реализации комплекса мероприятий, направленных на приведение в соответствие внутренних организационных отношений, методов принятия решений, распределения полномочий, ответственности и функций участников корпоративных

отношений выбранным целям стратегического развития предприятия в долгосрочной перспективе.

Исследовано современное состояние корпоративного управления на предприятиях реального сектора экономики в современных реалиях, предложены пути совершенствования организационных и экономических механизмов формирования эффективной модели развития корпоративного сектора на макро- и макро- уровнях, определены основные направления обеспечения стратегического развития корпоративных предприятий в условиях изменений.

Проанализированы реалии развития рыночных отношений в Украине. Существует ряд институциональных, экономических и нормативно-правовых преград, которые препятствуют формированию и эффективному функционированию субъектов корпоративного сектора и внутренних барьеров обусловленных недостаточно эффективными структурами управления и собственности, ненадлежащим соблюдением принципов корпоративного управления, неурегулированными отношениями управления и контроля в обществах, отсутствием эффективных систем стратегического планирования и механизмов адаптации, что в совокупности препятствуют полноценному использованию преимуществ корпораций по доступности к инвестиционным ресурсам и их освоения.

Предложен методический подход к организации корпоративного управления на предприятии, основой которого являются меры по применению мотивационного механизма корпоративного управления интегрированными предприятиями пищевой промышленности. Результатом исследования являются разработанные инструменты корпоративного управления для обеспечения экономической устойчивости интегрированных формирований, ориентированных на стратегические условия функционирования и целостную структуру хозяйственной деятельности. Как подтвердили результаты научных исследований, целью деятельности таких предприятий является реализация кадрового, финансового, производственного и управленческого потенциала.

Предложено разработка стратегии организационного развития корпоративного предприятия, которая будет обеспечивать реализацию комплекса мероприятий, направленных на приведение в соответствие внутренних организационных отношений, методов принятия решений, распределения полномочий, ответственности и функций участников корпоративных отношений выбранным целям стратегического развития предприятия в долгосрочной перспективе.

Ключевые слова: корпоративная безопасность, субъект хозяйствования, корпоративные отношения, экономическая безопасность предприятия, корпоративный менеджмент, стратегия развития корпоративного управления, регулирования корпоративных отношений, динамичная среда, макроэкономические факторы, пищевая промышленность.

ABSTRACT

Saliuk-Kravchenko O.O. Regulation of corporate relations of economic entities in a dynamic macroeconomic environment. - Qualifying scientific work on the rights of manuscripts.

Thesis for a Candidate Degree in Economics, specialty 08.00.04 - Economics and Management of Enterprises (by Types of Economic Activity). - Odessa National Academy of Food Technologies, Odessa, 2018.

The thesis is devoted to the substantiation of the theoretical foundations of corporate relations of economic entities and developing of the system of modern economic mechanisms and instruments for the regulation of corporate relations of economic entities in a dynamic macroeconomic environment.

The analysis of the emergence and formation of corporate governance, the features of formation, factors and principles of its provision is conducted in the thesis. The legal regulation of corporate relations of economic entities is analyzed. The methods of regulation of corporate relations and the features of their implementation are summarized.

The thesis substantiates an original definition of organizational strategy for the corporate governance development, which is defined as the strategy of provision of forming and implementing a set of measures aimed at bringing the internal organizational relations, methods of decision-making, distribution of power, responsibilities and functions of the participants of corporate relations into accordance with the chosen long-term goals of strategic development of the enterprise.

The thesis investigates the current state of corporate governance in the enterprises of the real sector of economy in modern conditions. The ways of improving the organizational and economic mechanisms of forming an effective model of development of the corporate sector at micro- and macro- levels are outlined. The main directions of provision of strategic development of corporate enterprises in the dynamic environment are outlined.

The thesis suggests the development of a strategy for organizational development of the corporate enterprise, which will provide implementation of a set of measures aimed at bringing the internal organizational relations, methods of decision-making, distribution of powers, responsibilities and functions of the participants of corporate relations into accordance with the chosen long-term goals of the strategic development of the enterprise.

Key words: corporate security, economic entity, corporate relations, enterprise economic security, corporate management, corporate governance strategy, corporate governance regulation, dynamic environment, macroeconomic factors, food industry.

Підписано до друку 26.10.2018 р. Формат 60x84/16. Папір офсетний.
Гарнітура «Times New Roman». Друк офсетний.
Ум.-друк. арк. 0,9. Зам. № 629. Наклад 100 прим.

Надруковано з готових оригінал-макетів
ФОП Попова Н.М., м. Одеса, вул. Палубна, 9/4. Тел. 777-80-61